

Agata Skotnicka

Powszechne powołanie do ekumenii w nauczaniu Jana Pawła II

Studia Theologica Varsaviensia 50/2, 55-70

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

AGATA SKOTNICKA

POWSZECHNE POWOŁANIE DO EKUMENII W NAUCZANIU JANA PAWŁA II

Orędzie o powszechnym powołaniu do świętości każdego wierzącego, niezależnie od miejsca zajmowanego w hierarchii Kościoła, stało się jednym z najbardziej rewolucyjnych przesłań ostatniego Soboru¹. Cały rozdział piąty Konstytucji dogmatycznej o Kościele poświęcony temu zagadnieniu, miał uwydatnić bardzo ważną, wewnętrzną dynamikę eklesjologii. Zwrócił także uwagę na nieco zapomniany we wcześniejszej teologii fakt, że przyjęcie chrztu włączającego w świętość samego Boga przez wszczęcie w Syna Bożego oraz otrzymanie Ducha Świętego, zobowiązuje wszystkich bez wyjątku dotkniętych tym niezatartym znamięm do życia, które nie godzi się na osobistą małość, etyczny minimalizm, czy religijną powierzchowność². Jan Paweł II w Liście apostoelskim na zakończenie Roku Jubileuszowego 2000, odnosząc się do *Lumen Gentium* zauważył, że ponowne odkrycie Kościoła jako *tajemnicy* – ludu *zjednoczonego jednością Ojca, Syna i Ducha Świętego*, doprowadziło do odkrycia na nowo *świętości* rozumianej jako przynależność do *po trzykroć Świętego*. Ową obiektywną świętością został bezwarunkowo obdarowany każdy ochrzczony³. Trzeba przy tym zauważyć, iż potencjał doskonałości wpisany w życie chrześcijan kojarzony jest tutaj

¹ Zob. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (dalej: KK), tutaj: KK 39.

² Por. Jan Paweł II, List Apostolski *Novo Millennio Ineunte* (dalej: NMI), „OsRomPol.” 2(2001), tutaj: NMI, 31.

³ Por. tamże, 30.

jednoznacznie z jednością na wzór trynitarny, ponieważ: *spodobało się (...) Bogu uświęcić i zbawiać ludzi nie pojedynczo, z wykluczeniem wszelkiej wzajemnej między nimi więzi, lecz uczynić z nich lud, który by Go poznawał w prawdzie i zbożnie Mu służył (...)*⁴. Sobór zaznacza, że do owego *Ludu Bożego* zaproszeni zostali wszyscy ludzie, ponieważ Bóg wybiera sobie *obywateli Królestwa o charakterze nie ziemskim, lecz niebiańskim* spośród wszystkich mieszkańców ziemi, niezależnie od tego, czy pochodzą z Rzymu, czy też są Hindusami. Przynależność wszystkich ludzi do tego samego organizmu ze względu na katolicyzm Kościoła sprawia, że każdy jego członek doznaje *wzrostu na skutek tej wzajemnej łączności wszystkich oraz dążenia do pełni w jedności*. Zatem do tej *katolickiej jedności Ludu Bożego, która jest znakiem przyszłego pokoju powszechnego i do niego się przyczynia, powołani są wszyscy ludzie i w różny sposób do niej należą lub są jej przyporządkowani zarówno wierni katolicy, jak inni wierzący w Chrystusa, jak wreszcie wszyscy w ogóle ludzie, z łaski Bożej powołani do zbawienia*⁵.

Nie ulega więc wątpliwości, że orędzie o *powszechnym powołaniu do świętości* pociąga za sobą kolejne wyzwanie, jakim jest *powszechne powołanie do ekumenii*, ponieważ: *O odnowienie jedności troszczyć się ma cały Kościół, zarówno wierni jak i ich pasterze, każdy wedle własnych sił, czy to w codziennym życiu chrześcijańskim, czy też w badaniach teologicznych i historycznych*⁶. Papież – Polak stał się bez wątpienia jednym z najwybitniejszych propagatorów tego na wskroś ekumenicznego zaproszenia.

NIEUŚWIADOMIONE POWOŁANIE

Jan Paweł II jednoznacznie wskazywał w swoim ekumenicznym nauczaniu, że dzieło pojednania chrześcijan jest *drogą Kościoła*⁷, impe-

⁴ KK 9.

⁵ Zob. KK 13 i 14.

⁶ Sobór Watykański II, Dekret o ekumenizmie *Unitatis redintegratio* (dalej: DE), tutaj: DE 5.

⁷ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Ut unum sint* (dalej: UUS), „OsRomPol.” 6(1995), tutaj: UUS, 7.

ratywem sumienia, które zostało oświecone wiarą oraz pokierowane miłością⁸, *sprawą pierwszorzędnej wagi*⁹, a nade wszystko oczywistą odpowiedzią na testament Jezusa, który modlił się, aby jego uczniowie *stanowili jedno* (por. J, 17, 11). Ojciec Święty zaznacza, że owa jedność nie jest mało istotnym etosem, czy też drugorzędną cechą charakterystyczną tych, którzy poszli za Chrystusem. Przeciwnie, z całą mocą uświadamia nam, że stanowi ona centralny element, najgłębszą istotę Jego wspólnoty. *Bóg pragnie Kościoła, ponieważ pragnie jedności, i właśnie w jedności wyraża się cała głębia Jego agape. Wierzyć w Chrystusa znaczy pragnąć jedności; pragnąć jedności znaczy pragnąć Kościoła; pragnąć Kościoła znaczy pragnąć komunii łaski, która odpowiada zamysłowi Ojca, powziętemu przed wszystkimi wiekami. Taki właśnie jest sens modlitwy Chrystusa: „ut unum sint”*¹⁰. W świetle nauczania papieskiego oczywiste staje się zatem, że wszelkie działania na rzecz ekumenii nie są już tylko sprawą nielicznych *wybranych*, teologów - pasjonatów, albo co najwyżej mieszkańców odległych krain, w których na porządku dziennym jest egzystencja w sąsiedztwie *wierzących inaczej*. Ten, kto związał swoje życie z Jezusem, został zaproszony do realizowania całym swoim życiem swoistej *kultury ekumenicznej wrażliwości*¹¹. Przy tym jednak nieporozumieniem byłoby traktowanie wezwania do realizowania ekumenii jedynie w kategoriach moralnego obowiązku czy *poprawnej politycznie* etyki chrześcijańskiej, ponieważ, jak zauważa luterkański teolog M. J. Uglorz, ekumenizm to *agapiczna konsekwencja* tego, co wydarzyło się na Golgocie. Woda, która wypłynęła z boku ukrzyżowanego Chrystusa jest źródłem Bożego życia – darem Ducha, Dawcy miłości, która odnawia oblicze ziemi i nowej wspólnoty – *ekumenicznym Duchem*¹². Stąd Papież – Polak podkreśla,

⁸ Zob. tamże, 8.

⁹ Por. Jan Paweł II, Katecheza śródowa *Problem ekumeniczny* (12.07.1995), „OsRomPol.” 10(1995), s. 48-49.

¹⁰ UUS 9.

¹¹ Por. W. Hryniewicz, *Na drodze pojednania. Medytacje ekumeniczne*, Warszawa 1998, s. 41.

¹² M. J. Uglorz, *Ekumeniczny Duch*, w: J. Budniak (red.), *Ekumenizm w duszpasterstwie parafialnym*, Katowice 2007, s. 216-218.

że zaangażowanie każdego chrześcijanina w dzieło jedności staje się wyrazem odpowiedzialności wobec Boga i Jego zamysłu dotyczącego Kościoła – chrystusowego Ciała, w którym ma się w pełni urzeczywistniać komunია oraz pojednanie¹³. Dlatego *Ewangelia Janowa, odwołując się do współczesnej sobie sytuacji Ludu Bożego, dostrzega w śmierci Jezusa rację jedności synów Bożych: „miał umrzeć za naród, a nie tylko za naród, ale także, by rozproszone dzieci Boże zgromadzić w jedno” (11, 51-52). Istotnie, jak wyjaśnia List do Efezjan, On „zburzył rozdzielający je mur (...), przez Krzyż, w sobie zadawszy śmierć wrogości”, a to, co było podzielone, „uczynił jednością” (2, 14. 16)*¹⁴.

Jan Paweł II uczy, że odpowiedzialność za budowanie chrześcijańskiej komunii ma być rozpatrywana na różnych poziomach, bo chociaż dotyka ona wszystkich ochrzczonych, w sposób szczególny tyczy się historyków, teologów, czy też wydziałów teologicznych, które powinny rozpowszechniać w miejscach swojej działalności owoce zjednoczeniowych dokonań¹⁵. On sam podkreśla, że jako Biskup Rzymu, popiera wszelkie działania ukazujące zjednoczone oblicze Kościoła, a jego misja polega w szczególności na przypomnianiu o potrzebie pełnej komunii uczniów Chrystusa¹⁶.

W adhortacji apostołskiej *Pastores gregis* można przeczytać, że (...) *modlitwa Pana Jezusa o jedność pośród wszystkich swoich uczniów (...) stanowi dla każdego biskupa nagłący apel i poważne zadanie apostołskie (...), ponieważ zaangażowanie Kościoła katolickiego w dialog ekumeniczny jest nieodwracalne (...)*¹⁷. Papież wzywa stojących na czele wspólnot lokalnych, aby na wszelkie sposoby popierali dążenia zjednoczeniowe. Zaznacza, że *dwa Kodeksy Prawa Kanonicznego zaliczają do obowiązków Biskupa umacnianie jedności wszystkich chrześcijan: mają oni wspomagać wszelkie działania i inicjatywy służące temu celowi, kie-*

¹³ UUS 6.

¹⁴ Tamże, 5.

¹⁵ Zob. Jan Paweł II, Katecheza środowca *Działalność ekumeniczna* (2.08.1995), „OsRomPol.” 10(1995), s. 50-51, a także UUS 81.

¹⁶ UUS 3.

¹⁷ Jan Paweł II, Posynodalna Adhortacja apostołska *Pastores gregis* (dalej: PGr), „OsRomPol.” 1(2004), tutaj: PGr, 64.

rując się świadomością, że Kościół jest do tego zobowiązany przez wolę samego Chrystusa. Troska o jedność wchodzi w zakres misji biskupiej i jest powinnością wynikającą bezpośrednio z wierności Chrystusowi, Pasterzowi Kościoła¹⁸. Sługa sług Bożych wyjaśnia również, że wszyscy kapłani wpatrzeni w misterium trynitarnie są wezwani do *przeżywania, a także wyrażania i przekazywania w dziejach (...) jedności samego Boga (...)*, zaś eklezjologia komunii staje się podstawowym kryterium określenia tożsamości kapłana, jego autentycznej godności, powołania i misji *pośród Ludu Bożego i w świecie*¹⁹.

Z kolei w adhortacji *Vita consecrata* możemy przeczytać, że: *Kościół powierza wspólnotom życia konsekrowanego szczególną troskę o wzrost duchowości komunii przede wszystkim wewnątrz nich samych, a następnie w tonie kościelnej wspólnoty i poza jej obrębem*²⁰. Papież zwraca uwagę, że w życiu konsekrowanym więcej miejsca powinno poświęcać się na modlitwę ekumeniczną oraz ewangeliczne świadectwo, przez co będzie można usunąć mury podziałów i międzyreligijnych uprzedzeń, a żaden instytut życia konsekrowanego nie może czuć się zwolniony z zaangażowania dla tej sprawy²¹. Podobnie katecheci nie powinni przechodzić obojętnie wobec problemu podzielonego chrześcijaństwa. W skierowanym do nich dokumencie Jan Paweł II wyraźnie poucza, że katecheza (...) *nie może być pozbawiona wymiaru ekumenicznego, gdyż wszyscy wierni, niezależnie od swych możliwości i swego stanowiska w Kościele, są powołani do osobistego uczestniczenia w tym ruchu dążącym do jedności*²². Przekazywanie przez nich prawd wiary ma budzić i podtrzymywać w katechizowanych pragnienie jedności, a także zapoczątkować prawdziwe wysiłki zmierzające do jedności doskonałej²³.

¹⁸ UUS 101.

¹⁹ Jan Paweł II, Posynodalna Adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis*, „OsRomPol.” 3-4 (1992), 12.

²⁰ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Vita consecrata*, „OsRomPol.” 4(1996), 51.

²¹ Zob. tamże, 100 i 101.

²² Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Catechesi tradendae* (16.10.1979); AAS 68(1979), s. 1277-1340; tłum. pol. w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996, s. 7-86, tutaj: n. 32.

²³ Por. tamże.

Wobec tak jednoznacznych wezwań do realizowania *powszechnego powołania do ekumenii* dziwić może jednak fakt, że w codziennej rzeczywistości eklezjalnej ekumeniści nie mają łatwego życia, a ekumenizm bywa *dzieckiem nielubianym*²⁴. W. Hryniewicz, dzieląc się swoim doświadczeniem ekumenicznych zmaganiań, ze smutkiem zauważa, że dzieje się tak, ponieważ *mentalność zamknięta i obronna bierze górę nad mentalnością otwartą i życzliwą. Nie brak wśród duchownych profesorów na uczelni takich, którzy w czasie wykładów otwarcie ośmieszają ekumenistów przed studentami. Czynią to często z sarkazmem i agresywnością (...) Podejmuje się dochodzenie w sprawie ortodoksji poglądów niektórych z nas, nie pytając w ogóle o zdanie samego zainteresowanego (...) Papieskie wezwania do ekumenicznego otwarcia pozostają na papierze*²⁵. Potwierdzeniem tego pesymistycznego komentarza może być na przykład lektura portali, blogów i forów internetowych pisanych przez zdeklarowanych katolików, bądź inne osoby rzekomo zatroskane o Kościół. Działania na rzecz pojednania między chrześcijanami nazywane są przez nie herezją, owocem zepsucia wśród duchowieństwa, największym błędem katolickiej wspólnoty, drogą do pozbycia się tożsamości wyznaniowej, grzechem przeciwko miłości, czy maską, pod którą katolicy duszpasterze eksponują dominację swojej opcji wyznaniowej²⁶. Uderza także fakt, że mimo wyraźnych wytycznych z dokumentów Kościoła katolickiego, ekumenizm w praktyce katechetycznej traktowany jest marginalnie, co znajduje swoje przełożenie w podstawie programowej na wszystkich poziomach nauczania dzieci i młodzieży, zasadniczo pomijającej zagadnienia troski o jedność między chrześcijanami²⁷. Jako nauczyciel religii, a także sekretarz Polsko

²⁴ W. Hryniewicz, dz. cyt., s. 33, 41.

²⁵ Tamże.

²⁶ Zob. http://forum.gazeta.pl/forum/w,28,17069839,17069839,Ekumenizm_jest_grzechem_przeciw_milosci.html; <http://krzyzowiec.wordpress.com/2006/09/21/od-prozelityzmu-do-heretji-ekumenizmu/>; http://www.fronda.pl/blogowisko/wpis/nazwa/ekumenizm_-_ale_o_co_chodzi_33344; http://www.naszawitryna.pl/ksiazki_130.html; <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,697>, [dostęp do wszystkich adresów: 9.10.2012].

²⁷ Por. H. A. Kochan, *Ekumeniczny wymiar katechezy w ujęciu podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, AK 156(2011) z. 613, s. 493-504.

– Niemieckiej Pielgrzymki Ekumenicznej Szlakiem Ottona III Gniezno – Magdeburg i wielokrotny uczestnik ekumenicznych rekolekcji w Tazé, osobiście spotkałam się z komentarzami ze strony kapłanów, teologów, czy osób udzielających się w grupach parafialnych wyrażających niezrozumienie, kpinę albo obawy co do mojej wierności Kościołowi lub poprawności głoszonej przeze mnie nauki katolickiej z samego tylko faktu podjętych studiów doktoranckich z ekumenii oraz osobistego zaangażowania na rzecz jedności²⁸.

W obliczu tak wyraźnej niewiedzy i nieświadomości koniecznym zdaje się jeszcze bardziej wyraźne głoszenie, że każdy ochrzczony powinien być ekumenistą, ponieważ ekumenizm jest wezwaniem samego Boga, (...) *który pojednał nas ze sobą przez Chrystusa i zlecił nam posługę jednania* (2 Kor, 5,18). Dlatego (...) *wszyscy wierni, idąc za wezwaniem Ducha Bożego, mają czynić, co jest w ich mocy, aby więzy komunii między wszystkimi chrześcijanami umacniały się i aby wzrastała współpraca uczniów Chrystusa* (...) ²⁹.

EKUMENIZM ŻYCIA CODZIENNEGO

Zaniedbania związane z recepcją ekumenii jako modelu codziennego życia poszczególnych uczniów Chrystusa wiążą się niewątpliwie z niedostatecznym rozumieniem samego pojęcia – ograniczaniem ekumenizmu zaledwie do jednej z wielu dyscyplin teologii, obecnej co najwyżej na uniwersyteckich katedrach lub w ustaleniach doktrynalnych między specjalistycznymi grupami zjednoczeniowych entuzjastów. Brak pogłębionej formacji w tym względzie sprawia, że wielu ochrzczonych nie widzi związku ruchu na rzecz komunii międzychrześcijańskiej ze swoją codzienną egzystencją³⁰. Radykalizm papieskiego nauczania nie pozostawia jednak złudzeń: (...) *dążenie ekumeniczne wywiera wpływ na życie wewnętrzne chrześcijan, którzy powinni pozwolić, aby ono ich*

²⁸ Zob. nota o autorze.

²⁹ UUS 101.

³⁰ Por. T. J. Chlebo wski, *Ekumenizm duchowy w nauczaniu papieża Jana Pawła II*, Lublin 2006, s. 85.

*kształtowało*³¹. Jan Paweł II stwierdza, że doniosły proces zjednoczenia chrześcijan *głęboko angażuje wiernych katolików*, zaś Duch wzywa ich do *poważnego rachunku sumienia*. W ten sposób fundamentem formalnego dialogu ekumenicznego staje się *dialog nawrócenia*, w którym każdy bez wyjątku członek Kościoła powinien przed obliczem Boga dokonać analizy swoich osobistych błędów, wyznać grzechy i oddać się Jezusowi Chrystusowi – Orędownikowi przed Ojcem. Jedynie taka postawa może stać się solidną podwaliną dla wszelkich personalnych relacji, które niewątpliwie stanowią istotną część ludzkiego życia i gwarantem trwałej *braterskiej koinonii* nie opierającej się jedynie na zewnętrznych więzach, czy ulotnych uczuciach³².

Codziennie świadectwo miłości postrzegane jest przez Papieża jako jeden ze sposobów na promocję międzykonfesyjnego dialogu ekumenicznego, wyrazem bardzo skutecznego *ekumenizmu życia codziennego*, na który składa się wzajemna akceptacja, współpraca, a także uważne słuchanie drugiego człowieka³³. Miłość bowiem *ożywia pragnienie jedności nawet w tych, którzy nigdy nie dostrzegali jej potrzeby. Miłość tworzy komunie osób i Wspólnot. Jeśli się miłujemy, staramy się pogłębić naszą komunie i czynić ją coraz doskonalszą*³⁴. Nawiązując do dokumentu *Unitatis redintegratio*, Jan Paweł II apeluje, aby zaangażowanie każdego ucznia Chrystusa na rzecz jedności wyrażało się w jego myślach oraz słowach wyzutyh z wszelkich uprzedzeń, a także w postawie szczerego szacunku akcentującego bardziej to, co łączy, niż to, co dzieli³⁵. Dlatego koniecznością jest szczerze pragnienie ciągłego oczyszczenia i odnowy w osobistym podążaniu ku chrześcijańskiej doskonałości, co przyczyni się również do odnowy całego Kościoła, aby stał się dla Chrystusa *pełen chwały, bez skazy i zmarszczki*³⁶. Ojciec Święty zapewnia, że: *Ta wizja nie jest utopią: może i powinna się urzeczywistniać każ-*

³¹ UUS 15.

³² Zob. UUS 82.

³³ Por. PGr 64.

³⁴ UUS, 21.

³⁵ Zob. Jan Paweł II, Katecheza środowca *Drogi ekumenizmu* (26.7.1995), „OsRomPol.” 10(1995), s.49-50.

³⁶ Por. tamże.

*dego dnia, w każdym stuleciu, w każdym człowieku, przez całe przysze dzieje i wśród wszystkich, najbardziej nawet różnorodnych wydarzeń, w większości zresztą niemożliwych do przewidzenia*³⁷. Papież rodem z Polski uczy, że owa osobista *metanoia* – warunek wszelkiego ludzkiego poszukiwania komunii, *rodzi się z modlitwy i przez modlitwę dojrzewa*. Pragnienie jedności staje się w ten sposób owocem wymodlonej u Ducha Świętego łaski prawdziwej pokory, umartwienia, a także łagodności tak niezbędnej w codziennej służbie spotykanym ludziom, znakiem *ducha braterskiej wspaniałomyślności w stosunku do drugich*³⁸. *W tym wewnętrznym i osobistym dialogu, jaki każdy z nas powinien prowadzić z Panem na modlitwie, musi znaleźć wyraz także troska o jedność. Tylko bowiem w ten sposób stanie się ona w pełni częścią rzeczywistości naszego życia oraz zadań, jakich podjęliśmy się w Kościele*³⁹.

Tak oto Jan Paweł II wskazuje na metodę uprawiania ekumenii, która jest w zasięgu każdego ochrzczonego bez względu na egzystencjalne zadania⁴⁰ – *ekumenizm duchowy*⁴¹, prowadzący do budowania w osobistej przestrzeni każdego człowieka atmosfery dialogu, zgody i jedności. Tym samym, jak zauważa P. Jaskóła, Papież podziela przekonanie, iż ekumeniczna droga musi uwzględniać nie tylko teologiczny, ale także społeczny, psychologiczny, polityczny oraz kulturowy czynnik ludzkiego istnienia⁴².

WIARYGODNE ŚWIADECTWO WYZNAWANEJ WIARY

Każdy chrześcijanin został powołany do ekumenii, ponieważ podstawowym fundamentem jego wiary i życia jest prawda o trynitarniej

³⁷ Tamże.

³⁸ Zob. UUS 26.

³⁹ Tamże, 27.

⁴⁰ Por. T. J. Chlebowski, dz. cyt., s.86.

⁴¹ Zob. DE 8; UUS 21; Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Ecclesia in Oceania* (22.11.2001), AAS 94(2002) n. 6, s. 361-428. Tutaj: n. 23, s. 394-395.

⁴² Por. P. Jaskóła, *Duchowość ekumeniczna w świetle Ut unum sint*, w: J. Budniak (red.), *Pojednanie drogą Kościoła. Dziesięciolecie encykliki Ut unum sint*, Katowice 2006, s. 40.

jedności Osób Boskich, zaś: *Wzajemne przenikanie się Osób w jedności Bożej Trójcy jest najwyższym kształtem jedności, najwyższym jej wzorcem*⁴³. Stąd też nadzieja na międzychrześcijańską komunię znajduje swoje Boskie korzenie w zjednoczeniu wewnątrz Trójcy Świętej⁴⁴, Trójca natomiast jest Źródłem, z którego każdy czerpać może moc do budowania komunii pomiędzy ludźmi, Wspólnotami, czy podzielonymi chrześcijanami.⁴⁵ Upragnione zjednoczenie uczniów Chrystusa tworzy wspólna wiara, sakramenty i hierarchia Kościoła. *Wierni stanowią jedno, ponieważ w Duchu trwają w komunii Syna, w Nim zaś – w Jego komunii z Ojcem: „mieć z nami współuczestnictwo znaczy: mieć je z Ojcem i z Jego Synem Jezusem Chrystusem” (1 J 1, 3). Tak więc, dla Kościoła katolickiego komuniam chrześcijan nie jest niczym innym, jak objawieniem się w nich łaski, poprzez którą Bóg czyni ich uczestnikami własnej komunii, to znaczy swojego życia wiecznego.* Jezusowa modlitwa, aby uczniowie stanowili jedno, jest zatem modlitwą do Ojca, aby ten zamysł stał się rzeczywistością⁴⁶. Chrystus modlący się przed śmiercią o jedność swoich uczniów pokazuje również, że jest ona *darem* otrzymanym od Ojca, Syna i Ducha Świętego, a także *powinnością*, która została zadana wszystkim pokoleniom wyznawców Chrystusa począwszy od apostołów⁴⁷. Papież nadto podkreśla, że jedność w Kościele wywodzi się również z sakramentu chrztu i Eucharystii, w których udzielany jest i działa Duch Święty. *Wszyscyśmy bowiem w jednym Duchu zostali ochrzczeni, [aby stanowić] jedno Ciało (...). Wszyscyśmy też zostali napojeni jednym Duchem” (1 Kor 12,13). „Ponieważ jeden jest chleb, przeto my, liczni, tworzymy jedno Ciało” (1 Kor 10,17)*⁴⁸. Jan Paweł II tłumaczy, że owo *jedno Ciało* to obraz organicznej całości trwale zjednoczonej dzięki jedności ducho-

⁴³ Jan Paweł II, Przemówienie wygłoszona w czasie nabożeństwa ekumenicznego we Wrocławiu (31.05.1997), „OsRomPol.” 7(1997), s. 10-12.

⁴⁴ Por. UUS 8.

⁴⁵ Zob. tamże, 21.

⁴⁶ UUS 9.

⁴⁷ Zob. Jan Paweł II, Przemówienie wygłoszona w czasie nabożeństwa ekumenicznego we Wrocławiu (31.05.1997), dz. cyt., s. 10-12.

⁴⁸ Zob. Jan Paweł II, Katecheza środowica *Różnorodność w jedności: sprawa ekumenizmu* (28.06.1995), „OsRomPol.” (1995), s. 6.

wej: *jeden Duch*. Jedność powinna być zatem przeżywana przez każdego ucznia Jezusa coraz głębiej, w pokorze, cichości i wzajemnym znoszeniu się,⁴⁹ ponieważ chrzest z wody i Ducha Świętego przyjęty przez wszystkich chrześcijan i udzielany w imię Trójcy Świętej nieodwracalnie jednoczy wszystkich wyznawców Chrystusa z Nim samym, a także między sobą⁵⁰. Jest więc *fundamentem jedności, którą wszyscy chrześcijanie posiadają w Chrystusie, jedności, którą musimy udoskonalać*.⁵¹ Podobnie Eucharystia – tworzy komunie oraz do niej wychowuje. «*Chrystus Pan (...) konsekrował na swym ołtarzu tajemnicę naszego pokoju i jedności. Kto dostępuje tajemnicy jedności, a nie zachowuje więzi pokoju, nie otrzymuje tajemnicy dla swego dobra, ale dowód przeciw sobie*»⁵². Zatem *duchowość komunii*, która rodzi się z przejęcia troską o ekumenizm, *to przede wszystkim spojrzenie utkwione w tajemnicy Trójcy Świętej, która zamieszkuje w nas i której blask należy dostrzegać także w obliczach braci żyjących wokół nas*⁵³, ponieważ ich istnienie staje się częścią naszego życia przez ten sam sakrament chrztu oraz przystępowanie do Eucharystii – *sakramentu jedności Ludu Bożego*⁵⁴. Człowiek patrzący na bliźniego przez pryzmat swojej wiary odczuwa głęboką więź z bratem wierzącym w to samo, dzięki czemu staje się on dla niego *kimś bliskim*. Jedność międzyludzka budowana na tym fundamencie sprawia, że stajemy się dla drugich prawdziwymi przyjaciółmi potrafiącymi dzielić z nimi ich radości i cierpienia, zaspokajać potrzeby i odgadywać najgłębsze pragnienia. Życie *duchowością komunii* pozwala także skupiać się przede wszystkim na tym, co w innych jest pozytywne, a także przyjmować i doceniać dary, którymi zostali oni obdarowani przez Boga, aby obdarowywać również

⁴⁹ Por. tamże.

⁵⁰ Zob. *Sakrament chrztu znakiem jedności*. Deklaracja Kościołów w Polsce na progu Trzeciego Tysiąclecia (2000), w: K. Karski, *Od Edynburga do Porto Alegre. Sto lat dążeń ekumenicznych*, Warszawa 2007, s. 374 – 375.

⁵¹ Jan Paweł II, Homilia w Katedrze Westminster *Chrzest – fundament jedności* (28.05.1982), „OsRomPol. 6(1982), s.8.

⁵² Jan Paweł II, Encyklika *Ecclesia de Eucharystia* (dalej EE), „OsRomPol.” 5(2003), tutaj: EE, 40.

⁵³ NMI 43.

⁵⁴ Por. EE 43.

nas. Ochrzczony, który autentycznie wierzy w Boga w Trójcy, co wyraża między innymi przez czyniony na modlitwie znak krzyża i przyjmuje Go w Komunii Świętej, pielęgnuje w sobie *umiejętność «czynienia miejsca» bratu, wzajemnego «noszenia brzemion»* (por. Ga 6, 2) i *odrzućcia pokus egoizmu, które nieustannie nam zagrażają, rodząc rywalizację, bezwzględne dążenie do kariery, nieufność, zazdrość*. Papież ostrzega, że bez takiej duchowej predyspozycji zewnętrzne narzędzia komunii staną się bezskutecznym, bezdusznym mechanizmem – pozorną komunią⁵⁵. Dlatego: *Jedność Kościoła ukazuje się (...) w podwójnym aspekcie: jest przymiotem posiadającym niewzruszony fundament w samej Boskiej jedności Trójcy, są za nią jednak odpowiedzialni również wierzący, którzy powinni ją przyjąć i konkretnie urzeczywistniać w swoim życiu*⁵⁶.

W związku z tym Papież – Polak wzywa chrześcijan do czynnej współpracy opartej na wspólnej wierze, ponieważ: *W oczach świata współpraca między chrześcijanami zyskuje wymiar wspólnego chrześcijańskiego świadectwa i staje się narzędziem ewangelizacji, przynosząc korzyść jednym i drugim*⁵⁷.

Tym samym ochrzczone, który nie realizuje w codziennym życiu powszechnego powołania do ekumenii, przyczynia się w pewien sposób do znieważania Boga i Jego zamiaru zgromadzenia wszystkich w jedno, ponieważ ekumenizm nie jest jedynie wewnętrznym interesem jakiejś wspólnoty wierzących, ale *sprawą miłości*, którą Bóg pragnie ogarnąć całą ludzkość⁵⁸. Dlatego podziały w Kościele szkodzą recepcji Ewangelii przepowiadanej wszelkiemu stworzeniu⁵⁹, a poróżnieni uczniowie nie są w stanie *nauczać* wspólnie i zgodnie, czyli zebrać wszystkich w jedno⁶⁰. *Rozłam wśród chrześcijan jest okolicznością tak bardzo obciążającą, że aż osłabia samo dzieło Chrystusa. Czyż można bowiem*

⁵⁵ Zob. NMI 43.

⁵⁶ Zob. Jan Paweł II, Katecheza środowiska *Różnorodność w jedności: sprawa ekumenizmu* (28.06.1995), dz. cyt., s.6.

⁵⁷ Zob. UUS 40.

⁵⁸ Por. tamże, 99.

⁵⁹ DE 1.

⁶⁰ Zob. Jan Paweł II, Audiencja generalna *Współpraca ekumeniczna w dziele ewangelizacji*, „OsRomPol.” 1(1992), s. 5.

*głosić Ewangelię pojednania, nie dążąc zarazem czynnie do pojednania chrześcijan*⁶¹? Antyświadectwo wyrastające ze *skandalu podzielonego chrześcijaństwa*⁶² może być zażegnane, zdaniem Jana Pawła II, jedynie przez *pewne fundamentalne dyspozycje ze strony wierzącego katolika: miłość* wyrażoną w dobroci i pragnieniu współpracy z innymi wierzącymi, *wierność Kościołowi katolickiemu* daleką od ukrywania słabości jego członków, *ducha rozeznania*, aby docenić to, co zasługuje na pochwałę, a także *pragnienie szczerzej odnowy i oczyszczenia*⁶³. Ojciec Święty jest przekonany, że: *Tylko szczerze zjednoczenie z Bogiem rodzi prawdziwą jedność między chrześcijanami, ponieważ rodzi w każdym uczniu Chrystusa potrzebę poważnego i posłusznego wypełniania woli jedyne go nauczyciela (...)* *To jest moje przykazanie, abyście się wzajemnie miłowali, tak jak Ja was umiłowalem* (J 15, 12)⁶⁴. Im lepiej poszczególne wspólnoty chrześcijańskie, a zatem także każdy jej członek indywidualnie będzie umiał realizować to przykazanie, tym skuteczniejsza okaże się modlitwa o dar jedności oraz świadectwo wspólnie wyznawanej wiary⁶⁵. Konieczne jest budzenie w sobie osobistej odpowiedzialności za *los ewangelizacji*, który wiąże się ze *świadectwem jedności*, *jakie będą potrafili dać wszyscy uczniowie Chrystusa: «Wszyscy chrześcijanie są wezwani do wypełnienia tego zadania zgodnie ze swym powołaniem. Nakaz ewangelizacji wymaga od chrześcijan, by zbliżali się do siebie wzajemnie i wspólnie działali: ewangelizacja i jedność, ewangelizacja i ekumenizm są ze sobą nierozzerwalnie związane»*⁶⁶.

⁶¹ UUS 98.

⁶² Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Ecclesia in Asia* (6.11.1999), AAS 92(2000), n. 6, s. 449-528, tutaj: n. 30, s. 449-500.

⁶³ Zob. tamże.

⁶⁴ Jan Paweł II, Rozważanie podczas modlitwy Anioł Pański *Dzielo jedności trojską wszystkich* (22.01.1995), „OsRomPol.” 3(1995), s. 58-59.

⁶⁵ Zob. tamże.

⁶⁶ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Ecclesia in Europa*, „OsRomPol.” 7 – 8(2003), 54.

Z DROGI EKUMENIZMU NIE MA ODWROTU!⁶⁷

Trudności, jakie napotyka na swojej drodze dzieło ekumenizmu uświadamiają, że ludzkie siły są niewystarczające, aby zbudować trwałą komunie międzyludzką, więc niekiedy jedyną metodą działania na jej rzecz staje się *ufne przyzywanie Bożej wszechmocy*, ponieważ ten cel można osiągnąć wyłącznie z pomocą Jego łaski⁶⁸. Jan Paweł II naucza, że: (...) *chrześcijanie, którzy dążą do jedności i zdają sobie sprawę, jak bardzo odległa jest jedność rzeczywiście osiągnięta od tej, której pragnął Chrystus, muszą przede wszystkim skierować oczy ku Niebu i błagać Boga, aby wciąż na nowo rozbudzał w nas wolę zjednoczenia za natchnieniem Ducha Świętego*⁶⁹. Papież zauważa, że każdy uczeń Jezusa będzie gotowy, by przyjąć ten dar tylko wówczas, gdy poprzez chrześcijańskie życie otworzy na niego swoje serce i umysł. W miarę, jak w każdym z ochrzczonych będzie wzrastać posłuszeństwo Duchowi Świętemu, także zewnętrzna współpraca Kościołów stanie się mocniejsza, niezależnie od problemów poruszanych w ramach wspólnych ustaleń, takich jak obrona ludzkiego życia na wszystkich jego etapach, godność człowieka, praca, sprawiedliwość, pokój, ochrona środowiska, czy śmierć⁷⁰. Papież pyta, jak chrześcijańskie wspólnoty, a zarazem poszczególny człowiek mogą przyswoić sobie rezultaty dotychczasowych osiągnięć na rzecz ekumenii, tak, aby nie stały się one jedynie deklaracjami Komisji dwustronnych, ale upragnionym dziedzictwem wszystkich⁷¹. Wszak, jak zauważa A. Nossol, sukces działań zjednoczeniowych i zapobieganie swoistej *stagnacji dzieła ekumenii* zależy od

⁶⁷ Jan Paweł II, Przemówienie wygłoszona w czasie nabożeństwa ekumenicznego we Wrocławiu (31.05.1997), dz. cyt., s.10-12.

⁶⁸ Jan Paweł II, Katecheza środowowa *Drogi ekumenizmu* (26.07.1995), dz. cyt., s. 49-50.

⁶⁹ Tamże.

⁷⁰ Jan Paweł II, Przemówienie podczas spotkania ekumenicznego w Warszawie (9.06.1991), Pismo Ogólne, 33(1991), s. 15-16.

⁷¹ UUS 80.

konkretnych wysiłków, jakie się podejmuje na rzecz jedności⁷². Ojciec Święty ostrzega, by nie zaniechać poszukiwań pełnej komunii wiary i życia sakramentalnego, do czego konieczna jest *formacja katolików na wszystkich szczeblach* - niezbędny element prawdziwej i pełnej edukacji katechetycznej oraz teologicznej⁷³. Niemniej, dla utrzymania *wysokiego poziomu zaangażowania*⁷⁴ konieczne jest, aby każdy ochrzczony pragnął przebywać we wspólnocie Kościoła, poczuwał się do wspólnoty, czyli wspierał ją, współpracował i współtworzył⁷⁵. Chodzi bowiem o *służbę Ludowi Bożemu, aby wszyscy stanowili jedno serce i jedną duszę!*⁷⁶, gdyż: *Nie możemy pozostać bezczynni wobec podziału, który od stuleci jest plagą chrześcijańskiego świata*⁷⁷. Papież stwierdza, że jedność Kościoła nie objawi się w całej pełni tak długo, jak każdy z uczniów Chrystusa nie uzna za swoje Jego pragnienia: *ut unum sint*⁷⁸.

Ojciec Święty uczy, że modlitwa tego, kto nazywa Stwórcę swoim Ojcem, będzie ofiarą miłą Mu i natchnioną pokojem tylko wówczas, kiedy wypowie ją człowiek pogodzony ze swoim bratem. *Największa ofiara, jaką możemy złożyć Bogu, to pokój i braterska zgoda między nami, to lud zgromadzony przez jedność Ojca, Syna i Ducha Świętego (...) czyż możemy nie prosić Pana, z nową energią i dojrzałą świadomością, abysmy dzięki Jego łasce stali się zdolni – wszyscy – do tej ofiary jedności*⁷⁹?

⁷² A. Nossol, *Współczesne trudności i perspektywy rozwojowe ekumenizmu*, w: P. Jaskóła, J. Kobienna (red.), *Jedność Kościoła i Europy*, Opole 2009, s. 40-41.

⁷³ Jan Paweł II, *Formacja ekumeniczna w Kościele*. Do przewodniczących Komisji ds. Ekumenizmu Konferencji Episkopatów i Synodów Katolickich Kościołów Wschodnich, (15.05.1993), „OsRomPol.” 7(1993), s. 34-35.

⁷⁴ Por. tamże.

⁷⁵ Zob. Jan Paweł II, Przemówienie podczas spotkania ekumenicznego w Warszawie, (9.06.1991), dz. cyt., s. 15-16.

⁷⁶ Jan Paweł II, Katecheza środowowa *Jedność przewyższa podziały* (30.08.1995), „OsRomPol.” 11-12(1995), s. 49-50.

⁷⁷ Jan Paweł II, Katecheza środowowa *Drogi ekumenizmu* (26.7.1995), dz. cyt., s. 49-50.

⁷⁸ Por. Jan Paweł II, Katecheza środowowa *Jedność przewyższa podziały* (30.08.1995), dz. cyt., s. 49-50.

⁷⁹ Por. UUS 102.

Oparte na Objawieniu orędzie Jana Pawła II o powszechnym powołaniu do ekumenii stanowi zatem *wyzwanie dla wierzących, którzy muszą je przyjąć*⁸⁰.

Summary

Analysis of teachings of John Paul II shows that he is one of the biggest promoters of the universal vocation to “ecumenia”. He associates “ecumenia” with the universal calling of all those who believe in Christ to holiness, considered as a communion with the Holy Trinity. The Trinitarian communion between Father, Son and the Holy Spirit represents the perfect model for the Christian community because has it pleased to God to bring men to salvation together as one people, and not merely as individuals. This is why, the search for unity becomes an essential vocation of the believers, their common responsibility towards God and the Church, and an irrevocable vocation of the Church itself.

Each disciple of Jesus should be an “ecumenist”. However, the responsibility for the promoting of communion belongs first to the Bishop of Rome in communion with other bishops, to priests, consecrated persons, catechists, and ecumenical scholars as well to the Faculties of Theology. Unfortunately, too often, this vocation to promote unity is neglected or ignored among Christians because of lack of proper ecumenical formation.

John Paul II invites to practice “every-day-life ecumenism”, at heart of which there is prayer, conversion of heart and personal holiness. According to him, the concern for the Christian unity is a necessary implication of faith in the Holy Trinity and a natural consequence of the Baptism and Eucharist. It also is a fruit of a matured Spirituality of Communion, and a sign of Christian charity. Finally, it is a condition of an effective evangelization of the modern world.

The true Christian communion will come to its fullness only when all those who are baptized accept for their own the Jesus’ call: *ut unum sint!*

⁸⁰ Zob. tamże, 2.